

ВІДЗИВ

офіційного опонента **Луначека Вадима Едуардовича** на дисертаційну роботу Астахової Марії Сергіївни «Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації. За визнанням світового співтовариства в сучасних умовах суспільного розвитку кількість факторів, що безпосередньо впливають якість життя людини весь час збільшується. Цей вплив набуває глобального характеру. Тому зростає роль учителя в формуванні в учнів системи цінностей, характеру поведінки тощо, спрямованих на запобігання небезпеки для їх життя і здоров'я. В сучасних умовах це стратегічне завдання сучасної державної політики в галузі освіти, національний пріоритет і передумова підготовки нового покоління до життя в суспільстві. За таких умов розвиток у вчителів професійної компетентності з безпеки життєдіяльності в системі післядипломної педагогічної освіти набуває особливої актуальності.

Дисертація Астахової М. С. «Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» висвітлює один із важливих напрямів, пов'язаних із підвищенням кваліфікації вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

З нашої точки зору, сьогодні в Україні бракує дисертаційних робіт з питань формування професійної компетентності вчителя саме в сфері безпеки життєдіяльності. Переважають дисертаційні роботи пов'язані з формуванням традиційних предметних або виховних компетентностей. Таким чином представлене дослідження є на часі, а його актуальність не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Цінність дисертаційного дослідження М. С. Астахової зумовлена перш за все тим, що в роботі вперше здійснено теоретико-методичне

вх. № 109-38/56
в.с. М. С. Астахової

обґрунтування моделі розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Значимість роботи підсилює і те, що вона виконана як складова комплексного дослідження, що проводиться відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди за темою «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (номер державної реєстрації 0111U008876).

Відповідно до теми дисертації М. С. Астахова чітко сформулювала науковий апарат дослідження, застосувала доцільні методи наукового пошуку, що дало можливість успішно досягнути поставленої мети.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота М. С. Астахової правильно структурована. Зміст роботи відповідає основним завданням дослідження і відображає хід їх виконання.

Перший розділ дисертації висвітлює теоретичні засади розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. У ньому розглянуто погляди різних науковців на поняття «безпека життєдіяльності», представлена структурна схема, що відображує систему наук, що розглядають проблеми життєдіяльності людини. Розглядаються різні напрями безпеки: інформаційна, соціальна та ін. Ґрунтовно виписана нормативна база з цього питання. У розділі висвітлено основні положення компетентнісного підходу, детально проаналізована структура професійної компетентності з безпеки життєдіяльності. Автором показана достатня обізнаність у цьому питанні. Цікавими для наукової спільноти є данні анкетування наведені автором у табл. 1.2 щодо визначення значущості професійно-особистісних якостей учителя. У розділі теоретично обґрунтовано також модель розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Другий розділ присвячено методичним засадам розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Автором детально розглянуто методи, форми та засоби розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності. Окремо увагу акцентовано на формах і засобах дистанційного навчання. Значна увага приділена обґрунтуванню критеріїв та показників розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів. У розділі висвітлено послідовність реалізації розробленої здобувачем технології розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності у системі післядипломної педагогічної освіти.

Третій розділ присвячено детальному висвітленню і експериментальній апробації педагогічної технології розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено у загальних висновках, які конкретизують висновки до кожного з розділів і відображають реалізацію мети і завдань дослідження та є достовірними.

Заслугове на позитивну оцінку характеристика джерельної бази рецензованого дисертаційного дослідження – 293 найменувань. Вона правильно систематизована, відповідає вимогам релевантності та актуальності, що свідчить про обізнаність автора з усіма існуючими типами джерел, у яких розкриваються питання розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності.

Наукова новизна. Не викликають сумнівів положення, що у сукупності складають наукову новизну дослідження. Найбільший інтерес, на нашу думку, представляють такі аспекти роботи автора:

- 1) технологія розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти, яка ґрунтується на розробленій моделі, забезпечує удосконалення професійно-

особистісного досвіду з безпеки життєдіяльності вчителів різних фахових напрямів на основі індивідуально-диференційованого підходу;

2) змістове наповнення професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів за структурними компонентами: когнітивним (комплекс знань з фізичної, інформаційної та соціальної складових безпеки життєдіяльності (загальнонаукових, психолого-педагогічних та спеціальних); діяльнісним (сукупність гностичних, конструктивно-проектувальних, організаційних, інформаційно-пояснювальних, практичних та аналітико-оцінних умінь, необхідних для розв'язання професійних ситуацій на засадах безпеки); особистісним (мотивація та пріоритет безпеки у професійній діяльності, ціннісне ставлення до власної безпеки та безпеки учнів, дисциплінованість, відповідальність, спостережливість, стресостійкість);

3) подальший розвиток принципів розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Особливо принципів ноксологізації (урахування реальних та потенційних небезпек і ризиків) та безпекоорієнтації професійної діяльності вчителя (реалізація комплексного змісту, норм, правил, принципів безпеки життєдіяльності через всі елементи професійної діяльності вчителя);

4) матеріали опитувань, що проводилися з 176 вчителями ЗНЗ та 47 викладачів ВНЗ щодо проблематики, яка розглядається;

5) у дисертації добре розкрито зміст, основні напрямки і методику дослідно-експериментальної роботи, метою якої була експериментальна апробація технології розвитку професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти. Слід особливо відмітити, що експеримент був добре спланований і технічно якісно забезпечений. Отримані експериментальні дані грамотно інтерпретовані;

7) у роботі чітко простежується значний досвід її автора під час роботи у Харківській академії неперервної освіти.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження підтверджують: розроблено й впроваджено в систему післядипломної педагогічної освіти вчителів технологію розвитку їхньої професійної компетентності з безпеки життєдіяльності, зокрема, розроблений і апробований спецкурс «Безпека життєдіяльності в умовах загальноосвітнього навчального закладу», методичні рекомендації для слухачів спецкурсу «Безпека життєдіяльності», інформаційно-методичні матеріали з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності тощо.

Повнота висвітлення результатів дослідження. Загалом за темою дослідження дисертантом опубліковано 26 наукових праць (із них 22 одноосібні), зокрема: 8 статей – у наукових фахових виданнях України (з них 2 статті – у наукових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз), 2 статті – в інших наукових виданнях, 14 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 1 методичні рекомендації, 1 збірник інформаційно-методичних матеріалів. За змістом і характером ці публікації повною мірою висвітлюють основні положення і результати дисертаційного дослідження і з ними мало змогу познайомитися широке коло фахівців.

Автореферат і наукові публікації автора повністю відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації. Вони засвідчують високий науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи.

Зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, можна вказати на певні дискусійні положення дисертаційної роботи та висловити деякі зауваження та пропозиції.

1. Уточнення потребує формулювання наведеного у вступі до дисертації першого протиріччя щодо існуючих вимог до сформованості професійної компетентності з безпеки життєдіяльності у вчителів (с. 5).

2. При розгляді сучасного стану проблематики дослідження бажано було приділити увагу існуючому зарубіжному досвіду і, відповідно, збільшити кількість посилань на зарубіжні джерела.

3. У першому розділі дослідження доцільно було б проаналізувати змістове наповнення навчальних планів провідних ІППО України щодо формування у вчителів професійної компетентності з безпеки життєдіяльності.

4. Приділити більше уваги такій формі роботи як дистанційне навчання запропонувавши певні підходи для максимального охоплення вчителів сільських шкіл.

5. Бажано б було у другому розділі приділити більше уваги заявленим на сторінці 131 кваліметричним моделям оцінки професійної діяльності вчителя з БЖД та оцінки якості профілактичної роботи в ЗНЗ та підсилити їх прикладним програмним забезпеченням для подальшої автоматизації навчального процесу в ІППО. Відповідне програмне забезпечення суттєво поліпшило б практичне використання наробок автора.

6. Бажано б було також бачити в роботі алгоритм реалізації запропонованої технології у прив'язці до часових меж курсів підвищення кваліфікації вчителів, що спростило б процедуру відтворюваності технології її потенційними споживачами.

Втім зроблені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Астахової Марії Сергіївни «Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти».

Загальний висновок. У цілому аналіз дисертаційного дослідження та праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, дозволяє зробити такі висновки:

1. Дисертація Астахової М. С. «Розвиток професійної компетентності з безпеки життєдіяльності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, достовірність та вірогідність висновків забезпечені дисертантом в процесі дослідження.

3. Поставлена автором мета, сформульовані завдання дослідження розв'язані досить глибоко та доказово. Всі положення, що виносилися на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації сформульовані у дисертації ґрунтовно і переконливо.

4. Дисертаційне дослідження має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі ВНЗ України.

5. Отримані результати виявляються важливими для педагогічної науки і можуть бути використані в практиці вищої педагогічної школи України, а її автор Астахова Марія Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри креативної
педагогіки і інтелектуальної власності
Української інженерно-педагогічної академії

В. Е. Луначек

*Згідно з вимогами
внесено секретарю*

Лунячек М.О.